

ALGUNHAS CUESTIÓNS DE REPASO DO VERBO

DEFINICIÓ: **Semanticamente**, é una palabra que permite concibir a realidade como una acción, un proceso ou un estado que se atribúe a un suxeito.

Morfoloxicamente, consta de TEMA (radical e vogal temática)- MORFEMAS FLEXIVOS (tempo, modo, aspecto, número, persoa)

Sintacticamente, é o núcleo do Predicado.

Desde o punto de vista morfosintáctico, clasificámoslos en:

- copulativos/ predicativos
- impersoais
- transitivos/ intransitivos
- pronominais

Desde o punto de vista formal, falamos de:

1ª conxugación / 2ª conxugación / 3ª conxugación

Regulares / Irregulares

Defectivos

A VOGAL TEMÁTICA

A (1ª CONX.)/ E (2ª CONX.) /i (3ª CONX.) Caso especial: **PÓR**

Entre os verbos da CII e os da CIII, nalgúns persoas dalgúns tempos, desaparece a diferenza de VT. Prodúcese neses casos o fenómeno que se coñece como **neutralización**, unhas veces en favor da VT -e- da CII (nas p2, p3 e p6 do presente de indicativo e na p2 do imperativo) e outras veces a favor da VT -i- da CIII (en todas as persoas do copretérito e nas p1 e p2 do pretérito de indicativo). No pretérito de indicativo, a VT dos verbos da CI presenta os alomorfos -e- e -o- na p1 e na p3 respectivamente.

O MORFEMA MODO-TEMPORAL

INDICATIVO:

Algúns verbos carecen de morfema modo-temporal: ANDAMOS / COMEMOS... (PRESENTE Ind. /PRETÉRITO Ind.)

- COPRETÉRITO: BA (1ª conx.) /A (2ª e 3ª conx.)

En galego común, o ANTEPRETÉRITO (as formas en -RA-) pode asumir, polo xeral, os valores do pretérito de subxuntivo (as formas en -SE-), pero o pretérito de subxuntivo non pode aparecer nos contextos que son propios do antepretérito; isto é, aqueles nos que expresa o valor de anterioridade no pasado. Así, pódese dicir "*se chegase a tempo*" ou "*se chegara a tempo*", "*quería que o vises*" ou "*quería que o viras*"; pero nun exemplo como "*esa película eu xa a vira*" non cabe a substitución por "**esa película eu xa a vise*".

- FUTURO: RE / RA
- POSPRETÉRITO: RÍA

SUBXUNTIVO:

- O MMT do PRESENTE é E (1ª conx.) e A (2ª e 3ª conx.)
- No PRETÉRITO é SE nas tres conxugacións (Hai que ter en conta que, nos verbos regulares, fórmase co TEMA de Presente e, nos irregulares co TEMA de Perfecto: ANDAR / HOUBER , por exemplo.
- No FUTURO é R

O MORFEMA NÚMERO-PERSOAL

P1- -θ (Con algún alomorfo: -I (PTO. e FUTURO)/-N(PTO.)

P2- -S (Alomorfos: -CHES (PTO.) /-θ (IMPERATIVO)

P3- -θ (Con algún alomorfo: -U (PTO.)

P1 pl. -MOS

P2 pl. -DES (Con algún alomorfo: -STES (PTO.)/-de (imperativo)

P3 pl. -N (Co alomorfo -RON(PTO.)

O INFINITIVO

Expresa unha acción na súa esencia. Achégase ao substantivo. En galego hai dúas formas de infinitivo:

• **O infinitivo non persoal** (cantar, beber, vivir), que carece de morfemas de número e persoa. Ademais do seu uso en perífrases, desempeña as funcións dun substantivo; como verbo, pode levar suxeito e complementos: Gústame ler libros de misterio polas noites. CD CC

• **O infinitivo persoal ou conxugado**, característico do galego e do portugués, ten morfemas de número e persoa para marcar a concordancia co suxeito: cantar, cantares, cantar, cantarmos, cantardes, cantaren.

Non se usa

• Cando o infinitivo forma parte dunha perífrase verbal: Tedes que chegar antes. Debes deitarte cedo.

• Cando o infinitivo depende dun verbo modal (querer, poder, deber...), dun verbo de sentido (ver, oír, sentir...) ou dun verbo causativo (deixar, permitir, prohibir...): Os nenos queren durmir. Hoxe non podes saír. Oívos chegar ás cinco.

Uso aconsellable

• Cando o infinitivo ten o mesmo suxeito ca o verbo principal, pero vai situado antes ca este, normalmente precedido de preposición: Para chegares aquí tiveches que viaxar toda a noite.

• Cando o infinitivo ten un suxeito diferente do verbo principal: Xa lles estrañaba non viren as súas irmás.

PERÍFRASES VERBAIS

Non sempre que aparecen dúas formas verbais consecutivas no discurso constitúen perífrase; soamente cando funcionan en conxunto como núcleo dun único predicado. Así, por exemplo, nunha oración como *Quixo deixarlllo todo ao fillo*, non hai perífrase de infinitivo, senón unha oración complexa cunha subordinada substantiva de infinitivo.

Unha perífrase é un complexo verbal formado por un verbo auxiliar ou conxugado e mais un infinitivo, xerundio ou participio, ás veces unidos por unha preposición ou pola conxunción *que*. Para que exista perífrase, o complexo verbal ha de cumprir dúas condicións:

1. Ter significación conxunta: a forma nominal achega o valor léxico, e o auxiliar, os valores de tempo, modo, número, persoa, aspecto e voz.

2. Ter unidade sintáctica ou funcional. Por exemplo, *Xiana quere ser escritora* non constitúe perífrase (*ser escritora* é CD de *quere*), mentres que *Xiana está escribindo un conto* si é unha perífrase, xa que as dúas formas verbais ao unísono funcionan como predicado da oración.

Segundo a súa significación, as perífrases poden ser modais, temporais ou aspectuais. **Perífrases temporais**

• Indican **futuro**:

– Ir + infinitivo: Vou comprar o xornal.

– Haber (de) + infinitivo: Heite chamar mañá.

Co auxiliar en pasado, indica que a acción estivo a punto de suceder, pero non chegou a realizarse: O chan está mollado e houbo de esvarar.

Perífrases modais

• Expresan **obligación**: – Haber (de) + infinitivo: Has de darte présa.

– Haber (en forma impersoal) que + infinitivo: Hai que limpar o cuarto.

– Ter que + infinitivo: Temos que correr máis.

– Deber (de) + infinitivo: Debo pedirlle desculpas.

• Expresan **probabilidade** ou **dúbida**: – Haber (de) + infinitivo: Han de ser elas.

– Deber (de) + infinitivo: Deben de ser as sete.

Perífrases aspectuais

• **Imperfectivas**. Indica unha acción que se está desenvolvendo.

– Estar + xerundio / estar a + infinitivo: Estas mozas están pintando na rúa. Estas mozas están a pintar na rúa.

– Andar + xerundio / andar a + infinitivo: Xosé anda xogando no patio. Xosé anda a xogar no patio.

• **Perfectivas**. Indican unha acción como un proceso xa rematado.

– Acabar de + infinitivo: Acabo de chegar.

– Dar + participio (en contextos negativos): Non dou aprendido a canción.

– Levar + participio: Xa levo andados dous quilómetros.

• **Reiterativas**. A acción preséntase como realizada varias veces.

– Ter + participio: Téñocho dito moitas veces.

- Volver (a) + infinitivo: Xa volven saír xuntos.
- **Incoativas.** Presentan a acción no momento de comezar.
 - Botar(se) a + infinitivo: De súpeto, botou a correr.
 - Poñer(se)/pór(se) a + infinitivo: Levantouse da cama e púxose a bailar.
 - Comezar a + infinitivo: Comezou a nevar.
 - Dar en + infinitivo: Cando oíu a historia, deu en rir.
- **Terminativas.** Indican unha acción no final do seu proceso.
 - Chegar a + infinitivo: Chegou a ser unha famosa avogada.
 - Acabar por + infinitivo: Acabou por dedicarse á carreira xudicial

A voz pasiva non ten en galego morfemas específicos; exprésase normalmente mediante a forma perifrástica *ser + participio*.

Verbos regulares

Son aqueles nos que o lexema permanece inalterable en todos os tempos do paradigma. Algunhas observacións

- Os verbos rematados en -cer/-cir son regulares: agradecer, coñecer, crecer, obedecer, nacer, conducir, producir, traducir... – Presente indicativo: obedezo, conduzo... – Presente subxuntivo: obedeza, conduza... – Pretérito indicativo: obedecín, conducín... Son unha excepción os verbos facer e dicir, que son irregulares.
- Os verbos rematados en -uír son regulares: concluír, construír, destruír, destituír, contribuír, substituír, argüír, recluír... – Presente indicativo: inclúo, contribúo... – Presente subxuntivo: inclúa, contribúa... – Imperativo: inclúe, contribúe...

As alternancias vocálicas

En certos verbos regulares prodúcese unha alternancia na vogal do radical nalgúns tempos e persoas, sendo os restantes completamente regulares: durmo – dormes – dorme – durmimos – durmides – dormen sinto – sentes – sente – sentimos – sentides – senten

Verbos irregulares

Son aqueles que presentan algunha variación no lexema ou raíz en certas persoas ou tempos. Principais irregularidades

- Se a 1.ª persoa do presente de indicativo é irregular, tamén o será todo o presente de subxuntivo: eu vexo, ti ves... → eu vexa, ti vexas ...; eu veño, ti vés.. → eu veña, ti veñas...; eu vallo, ti vales... → eu valla, ti vallas...
- Case todos os verbos irregulares teñen dous temas diferentes: un tema de presente e un tema de pretérito.
 - O tema de presente corresponde aos seguintes tempos: presente, copretérito, futuro e pospretérito de indicativo; imperativo; presente de subxuntivo. Coincide co tema do infinitivo, aínda que pode ter lixeiras variantes.
 - O tema de pretérito corresponde aos seguintes tempos: pretérito e antepretérito de indicativo; pretérito e futuro de subxuntivo.

Exemplo, o verbo estar: Tema de presente: est- // Tema de pretérito: estiv

presente: estou /copretérito: estaba /futuro: estarei/ pospretérito: estaría /presente de subxuntivo: estea /imperativo: está
 pretérito: estiven/ antepretérito: estivera/ pretérito de subxuntivo: estivese/ futuro de subxuntivo: estiver